

Bir Bulmaca ve Çözümü:

Profesör Ahiakpor'un Eleştirisine Cevap*

Israel M Kirzner**

İlk başta Profesör Ahiakpor'un benim klâsik iktisat ekolünü (klâsik iktisatın arz ve talep araçlarını kullanırken tam rekabete dolayısıyla tam bilgiye dayandığı ifadem) yanlış temsil ettiğim suçlamasıyla şaşırdım. Şaşırdım, çünkü bu noktada klâsik ders kitapları oldukça açıktır.¹

Profesör Ahiakpor'un yorumunu, özellikle tam rekabetçi modelin ve bilhassa tam bilgi varsayımının gerçek olmayan doğasını vurgulayan Stigler ve diğer klâsik yazarlardan alıntıları yeniden okursak, inanıyorum ki, Profesör Ahiakpor'un yanlış anlamalarının kaynağını açıklayabilirim. Aslında, meseleyi aydınlatılmak maksadıyla Stigler'in para teorisi üzerine olan ders kitabından (Profesör Ahiakpor'un Stigler alıntısı kaynağından değil) birkaç pasaj kullanacağım.

Arz ve talebin fiyatı nasıl belirlendiğine dair tartışmasına giriş olarak Stigler, tam rekabet

için gerekli olan koşulları (özellikle tam bilgi koşulunu) dikkatli bir şekilde açıklamıştır.² Daha sonra bu koşullarla ilgili olası şüpheleri söylemeye devam eder: "Eğer okuyucu tam bilgi gibi varsayımların kabulüne kızarsa ... hem haklıdır hem de haksızdır. Teorik analizlerdeki saf ve açık kavramların kullanımının faydasını reddetmede haksızdır: Bu kavramlar, bizi *ampirik uygunluk analizinden yoksun bırakmadan*, analize açıklık ve etkinlik sağlar. Okuyucu, eğer bu aşırı varsayımların rekabetin varlığı için gerekli olmadığına inanırsa haklıdır...." (İtalikler orijinaldir.)

Açıkça, Stigler'in konumu üç şekilde ortaya konabilir: (a) Gerçek dünya tam rekabetçi değildir; tam bilgi niteliği yoktur. Bununla birlikte, (b) iktisatçı, gerçek dünyada fiyat belirlenmesinin tam rekabet koşulları altındaki saf ve açık olan arz talep analitik modeline başvurarak en iyi şekilde açıklayabilir ve (c) o zaman bu saf ve açık model gerçek dünyayı anlamada yararlıdır. Çünkü, gerçek dünyada bilginin tamlığı ve rekabetin derecesi analitik modelin gerçek dünyada fiyat belirlenmesini anlamada yararlı bir temel sağlaması bağlamında, (analitik modelin saf ve açık kavramlarına) ye-

**New York Üniversitesinde ekonomi profesörüdür.

¹ Burada üç tane farklı karmaşıklık seviyesi olan örnek sıraladım: George J. Stigler, *The Theory of Price*, 3rd ed. (New York: Macmillan, 1966), ss. 87-89 (Arz ve talep yoluyla fiyatın belirlenmesi tartışmasına yol açan); J. M. Henderson and R. E. Quandt, *Microeconomic Theory: A Mathematical Approach* (New York: McGraw-Hill, 1958), Chapter 4 (ve özellikle s.86, arz ve talep analizine göre piyasa dengesi tartışmasına yol açan); and D. Salvatori, *Microeconomics*, (New York: HarperCollins, 1991), s. 26.

² Stigler (87) tam rekabeti, piyasa katılımcısının sonsuz elastik arz ve talep eğrileriyle yüzyüze kaldığı bir duruma denk olarak ele alır ki bu durum, profesör Ahiakpor'un fiyatı veri kabul eden addettiği varsayımına karşılık gelir.

terince yakındır.³ Ahiakpor'un münhasıran (a) ve (c) maddeleri üzerine yoğunlaştığı görülüyor ve Ahiakpor, her nasılsa, klâsik açıklamaların fiyatın belirlenmesi için analitik olarak tam bilgi varsayımına dayanmadığı sonucuna varmıştır. Ancak, şüphesiz bu sonuç oldukça eksiktir; zira (b) maddesi inkâr edilemez.

Klasik ekonomiye (ve özellikle Stigler'e) göre, saf ve açık olan analitik arz ve talep modelinin eksik bilgili gerçek dünyaya uygulanabilirliği, tamamen, böylesi bilgi eksikliği derecesinin saf modelin uygulanabilirliği için fazla önemli olmadığı inancına (umuduna?) dayalıdır. Fakat böyle bir uygulamanın analitik temeli saf ve açık modelin kendisi olarak kalır. *Klâsik ekonomideki gerçek dünya fiyatının belirlenmesi açıklamalarından herhangi biri, tam bilgi koşulları altında, saf ve açık arz ve talep modelinin fiyat belirlenmesi için sunduğu açıklamanın geçerliliğine dayanır.* Avusturya Ekolünün eleştirisi, bu saf ve açık modelin, (varsayımlarının gerçek dışı olmasının yanısıra) içsel ve analitik olarak yetersiz olduğunu işaret eder.⁴ Hayek ve modern Avusturya Ekolü mensuplarının açıkladığı gibi, piyasa fiyatının

ortaya çıkışının doğru açıklaması kati olarak klâsik iktisatçıların önemini azaltmayı gerekli bulduğu bu bilgi eksikliklerine dayanır.

Modelin Faydaları

Bir sonuç gözlemi yapmak istiyorum. Profesör Ahiakpor'un yorumunun sertliği şuradan kaynaklanıyor: Ona göre benim eserlerim klâsik ekonominin tamamıyla reddini ifade ediyor ve ben bunu yaparken, ona (klâsik ekonomiye) karşı tam bir düşmanlık besliyorum. Hiçbir şekilde durum böyle değildir. (Avusturya Ekolü iktisatçılardan ziyade) kendi adıma konuşsam, söyleyebilirim ki, klasik tam bilgi modelinin tabii ki önemli faydaları vardır. Uygulamalı ekonominin kaba ve mevcut amaçları için en yararlı pratik araç bu modeldir. Sık sık ifade ettim ki, eğer öğrenciler ekonomiden sadece bir derse tâbi tutulmak zorunda olsaydı; umardım ki, bu ders klâsik arz ve talep dersi olsun. Ancak ısrar etmeliyim ki, *pür bilimin bir konusu olarak*, böylesi bir yararlılık oldukça sınırlıdır. Piyasaların nasıl çalıştığını yeterince anlamak için, tam rekabet/tam bilgi analizlerinin ötesine geçmek ve böylesi eksik bilgiden ve böylesi eksik bilgiyle harekete geçirilen girişimci kararlarından doğan süreçleri açıklığa kavuşturmak gerekir. Açıkçası, bu bilimsel bakış açısını idrak etmek, açık bir kamu politikası geliştirmek için son derece önemlidir. Avusturya Ekolü iktisatçıların bildiği gibi, bu süreçlerin içinde ve bu süreçler yoluyla serbest piyasalar, insanlığa katkıda bulunurlar.

* "A Puzzle and Its Solution: Rejoinder to Profesör Ahiakpor", *Ideas on Liberty*, Temmuz 2000, ss. 25-26

Çeviren: Ertuğrul Acartürk

³ Gerçek dünya sonuçlarını tahmin etmede, modelin faydasıyla tam rekabet modeli varsayımlarındaki realizm yokluğunun neredeyse alakasız olduğu tartışmalarında bir çok klâsik ekonomist Milton Friedman'ı takip eder. Bu konuda Friedman'ın çok iyi bilinen konumunu görmek için *Essays in Positive Economics* adlı eserine bakınız. (Chicago: University of Chicago Press, 1953), ss. 14f.

⁴ 1946'daki tam rekabetçi modeli zekice eleştirisinde Hayek, modelin temel noksanlığının fiyat belirlenmesinin açıklaması olarak tanımladı. Model, tahmin ettiği fiyatın nasıl ortaya çıktığını açıklayamaz. Model, sadece varsayımlar altında fiyatın bu olduğunu iddia eder. Bu model bizim açıklamaya çalıştığımız olayın sonucunu varsayar.